

MUNI
MED

PRÁVNÍ PROBLEMATIKA V OŠETŘOVATELSTVÍ

II.

ÚOPZ MIKPO031p
ÚOPZ MIKPO031s

Ústav veřejného zdraví LF MU
Alena Tobiášová

POSTAVENÍ PACIENTA A OSOB JEMU BLÍZKÝCH

- Práva a povinnosti pacienta a jiných osob**

právní osobnost a svéprávnost

- právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti
člověk má právní osobnost od narození až do smrti
- svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat)
- ✓ má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku
- ✓ právní osobnosti ani svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát ani zčásti; učiní-li tak, nepřihlíží se k tomu

plná svéprávnost

Plně svéprávným se člověk stává:

- ✓ zletilostí - dovršením osmnáctého roku věku
- ✓ uzavřením manželství před nabytím zletilosti
- ✓ přiznáním svéprávnosti
 - *věk 16 let*
 - *schopnost se živit a obstarat si své záležitosti*
 - *souhlas zákonného zástupce / souhlas nezletilého*

omezení svéprávnosti

- jen soud
- jen v zájmu člověka, jehož se to týká
- v úvahu vzaty rozsah i stupeň neschopnosti postarat se o vlastní záležitosti
- nepostačí méně omezující opatření
- zjistí názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje
- v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat
- vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil a jmenuje mu opatrovníka

osoby blízké

- ✓ příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner
- ✓ jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní
- ✓ má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí

Práva osob blízkých při poskytování ZS

Za podmínek stanovených zákonem:

- Právo pacienta na přítomnost OB při poskytování ZS a návštěv při hospitalizaci
- Právo OB na informace o pacientovi
- Zástupný souhlas za pacienta se ZS
- Povinnost poskytovatele ZS informovat OB
- Vyslovit souhlas k použití těla nebo jeho části zemřelého pacienta
- Vyslovit podezření na nesprávný postup s následkem povinnosti provedení zdravotní pitvy
- Požádat o neprovedení anatomicko-patologické / zdravotní pitvy
- Podat stížnost

Prokázání totožnosti osoby blízké

- povinnost prokázat svou totožnost občanským průkazem / cizinec cestovním dokladem / jiným průkazem totožnosti
jestliže o to poskytovatel / zdravotnický pracovník požádá
- v pochybnostech, zda jde o osobu blízkou osvědčí tuto skutečnost čestným prohlášením
 - kontaktní údaje
 - číslo průkazu totožnosti
 - čestné prohlášení je součástí zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi

Pacient má práva:

Jako občan

- na ochranu zdraví.
- na bezplatnou zdravotní péči (na základě veřejného pojištění)
- na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon

Jako pojištěnec

- Výběr zdravotní pojišťovny
- Časovou a místní dostupnost hrazených služeb
- Na léčivé přípravky a potraviny pro zvláštní lékařské účely

Jako pacienta

- „Pacientem se rozumí fyzická osoba, které jsou poskytovány zdravotní služby“
- Jeho právům odpovídají povinnosti poskytovatele, zdravotnického pracovníka

práva pacienta a osob jemu blízkých

- ✓ **poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni**
 - podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů
 - při respektování individuality pacienta
 - s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti
- ✓ **úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost** v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb
- ✓ **respektování soukromí** při poskytování zdravotních služeb
 - v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb
- ✓ **zvolit si poskytovatele** oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb

práva pacienta a osob jemu blízkých

- ✓ vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele /zdravotnického pracovníka
- ✓ být seznámen s vnitřním řádem zdrav. zařízení lůžkové / jednodenní péče
- ✓ předem informován o ceně poskytovaných ZS nehrazených z veřejného zdrav. pojištění
- ✓ znát jména, a příjmení zdrav. pracovníků přímo zúčastněných na poskytování ZS
- ✓ přijímat duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností
- ✓ na poskytování ZS v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí

práva pacienta a osob jemu blízkých

✓ nepřetržitou přítomnost

- zákonného zástupce / určené zákonným zástupcem
- opatrovníka / určení opatrovníkem
- osoby blízké / určené pacientem

v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, a nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb

✓ odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování ZS přímo zúčastněny (vč. osob připravujících se na výkon povolání zdrav. pracovníka)

✓ přijímat návštěvy ve zdrav. zařízení lůžkové nebo jednodenní péče

- a to s ohledem na svůj zdravotní stav
- v souladu s vnitřním řádem
- způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů

povinnosti pacienta a osob jemu blízkých

- dodržovat navržený individuální léčebný postup (pokud vyslovil souhlas)
- řídit se vnitřním řádem
- uhradit poskytovateli cenu poskytnutých ZS (poskytnuty se souhlasem)
- pravdivě informovat ošetřujícího zdrav. pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu, včetně informací o infekčních nemocech
- nepožívat během hospitalizace alkohol/ jiné návykové látky a podrobit se na základě rozhodnutí ošetřujícího lékaře v odůvodněných případech vyšetřením za účelem prokázání, zda je nebo není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek

Povinnost poskytovatele

- vytvořit podmínky a opatření k zajištění uplatňování práv a povinností při poskytování ZS
 - ✓ pacientů
 - ✓ dalších oprávněných osob
 - ✓ zdravotnických pracovníků
 - ✓ jiných odborných pracovníků
- vnitřní řád nesmí zasahovat do práv pacienta nad míru, která je nezbytně nutná

zejména pro řádný chod zdravotnického zařízení a respektování ostatních pacientů !

POSTAVENÍ PACIENTA A OSOB JEMU BLÍZKÝCH

- **Poskytování zdravotních služeb se souhlasem**

autonomie pacienta

- *paternalistický model*
- partnerský model
 - ✓ respektování právních principů nadřazených ochraně zdraví a života nemocného :
 - respekt k autonomii člověka a jeho osobnosti
 - právo na duševní a tělesnou integritu
 - ochranu dobré víry

informace o zdravotním stavu pacienta

Forma

- srozumitelným způsobem
- v dostatečném rozsahu
- o navrženém individuálním léčebném postupu
- změnách v individuálním léčebném postupu
- klást doplňující otázky, srozumitelné odpovědi
- ...

Rozsah

- příčina a původu nemoci, stadium, předpoklad vývoje
- účel, povaha, předpokládaný přínos, možné důsledky, rizika navrhovaných ZS a jednotlivých výkonů
- jiné možnosti ZS, jejich vhodnost, přínos, rizika
- další potřebná léčba
- omezení, doporučení ve způsobu života

souhlas s poskytnutím zdravotních služeb

- svobodný souhlas
 - *je-li dán bez jakéhokoliv nátlaku*
- informovaný souhlas
 - *před vyslovením souhlasu podána informace / pacient se podání informace vzdal*
- forma
 - *konkludentní*
 - *ústní*
 - *písemná*
 - *zásah do integrity, má-li být oddělena část těla, která se již neobnoví*
 - *pokud tak stanoví jiný právní předpis*
 - *pokud tak s ohledem na charakter poskytovaných ZS určí poskytovatel*
 - *souhlas s hospitalizací*

souhlas u nezletilých / omezených ve svéprávnosti

- souhlas zákonného zástupce (opatrovníka)
- zjistit názor pacienta (vnímá situaci a vyjadřuje se)
- zaznamenat do ZD názor nezl. / důvod nevyjádření
- zdravotní služby, které lze poskytovat bez souhlasu a jsou nezbytné k záchraně života / zdraví pacienta a odpírají-li rodiče / jeden z nich / jiný zákonný zástupce souhlas, rozhodne o poskytnutí ZS ošetřující lékař
- pacient starší 14 let – rozpor v názoru se zákonnými zástupci – soud

dříve vyslovené přání

Věcné podmínky platnosti

- ✓ Je k dispozici poskytovateli zdravotních služeb
- ✓ V době poskytování zdravotních služeb nastala předvídatelná situace, k níž se dříve vyslovené přání vztahuje
- ✓ Pacient je v takovém zdravotním stavu, kdy není schopen vyslovit nový souhlas nebo nesouhlas
- ✓ Dříve vyslovené přání bylo učiněno na základě písemného poučení ošetřujícím lékařem pacienta o důsledcích tohoto rozhodnutí

dříve vyslovené přání

Formální podmínky platnosti

- ✓ Písemná forma
- ✓ Úředně ověřený podpis pacienta
- ✓ Součástí dříve vysloveného přání je písemné poučení
- ✓ Dříve vyslovené přání při přijetí do péče / v průběhu hospitalizace
- ✓ Pro ZS zajišťované tímto poskytovatelem
- ✓ Zaznamená se do ZD
- ✓ Podpis pacient, zdravotnický pracovník a svědek

dříve vyslovené přání

Nelze je uplatnit

- ✓ Jde-li o nezletilé pacienty nebo pacienty s omezenou svéprávností

Není povinnost je respektovat

- ✓ Od doby jeho vyslovení došlo v poskytování ZS, k takovému vývoji, že lze důvodně předpokládat, že by pacient vyslovil souhlas

Nelze je respektovat

- ✓ Nabádá k postupům, jejichž výsledkem je aktivní způsobení smrti
- ✓ Pokud by jeho splnění mohlo ohrozit jiné osoby
- ✓ Byly započaty zdravotní výkony, jejichž přerušlení by vedlo k aktivnímu způsobení smrti

odmítnutí poskytnutí zdravotních služeb

- pacientovi, kterému byla podána informace / podání informace se vzdal a odmítá vyslovit souhlas
- je opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život
- jestliže pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení – (negativní) revers

POSTAVENÍ PACIENTA A OSOB JEMU BLÍZKÝCH

- **Hospitalizace a zdravotní služby bez souhlasu**

hospitalizace bez souhlasu

- rozhodnutí soudu (*léčba, vyšetření*)
- zákon o ochraně veřejného zdraví (*izolace, karanténa, léčení*)
- ohrožení bezprostředně a závažným způsobem
- neodkladná péče
- nezletilý / omezený ve svéprávnosti (*podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání*)
 - *oznamovací povinnost – osoba blízká...policie ČR ...soud (detenční řízení)*

zdravotní služby bez souhlasu

- jen neodkladná péče
- zdravotní stav neumožňuje souhlas vyslovit
- léčba vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vší pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta
- stanoví-li tak zákon o ochraně veřejného zdraví
- záchytnou službu

specifika nezletilých / omezených ve svéprávnosti

- zdravotní služby bez souhlasu u nezletilého / omezeného ve svéprávnosti:
 - léčba vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vší pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta
 - ZS nezbytné k záchraně života / zamezení vážného poškození zdraví
 - je u něj podezření na týrání, zneužívání, zanedbávání
 - stanoví-li tak zákon o ochraně veřejného zdraví
 - záchytnou službu

POSTAVENÍ PACIENTA A OSOB JEMU BLÍZKÝCH

- **Použití omezovacích prostředků**

omezovací prostředky

- úchop pacienta zdravotnickými pracovníky / jinými osobami k tomu určenými poskytovatelem
- ochranné pásy nebo kurty
- umístění pacienta v síťovém lůžku
- umístění pacienta v místnosti určené k bezpečnému pohybu
- ochranný kabátek / vestu zamezující pohybu horních končetin pacienta
- psychofarmaka / jiné léčivé přípravky podávané parenterálně

podmínky užití a povinnosti poskytovatele

- ✓ účelem je odvrácení bezprostředního ohrožení života, zdraví, bezpečnosti pacienta nebo jiných osob
- ✓ pouze po dobu, po kterou trvají důvody jejich použití
- ✓ pacient byl s ohledem na zdrav. stav informován o důvodech použití
- ✓ zákonný zástupce nezl. pacienta / omezeného byl bez zbytečného odkladu informován, záznam do ZD
- ✓ pacient byl pod dohledem zdravotnických pracovníků
- ✓ přijata opatření, která zabrání poškození zdraví pacienta
- ✓ použití indikoval vždy lékař
- ✓ každé použití zaznamenat do ZD, centrální evidence
- oznamovací povinnost soudu (detenční řízení)

POSTAVENÍ PACIENTA A OSOB JEMU BLÍZKÝCH

- **Nakládání s tělem zemřelého, pitvy**

úkony na těle zemřelého

- a) prohlídku těla zemřelého
- b) pitvu, včetně odběru biologického materiálu pro diagnostické účely
- c) odběr orgánů pro transplantace podle transplantačního zákona
- d) odběr tkání a buněk určených k použití u člověka (transplantační zákon, zákona o lidských tkáních a buňkách)
- e) odběr částí lidského těla, včetně tkání a buněk za účelem jejich použití pro lékařskou vědu, výzkum / k výukovým účelům, a dalším účelům, stanoví-li tak jiný právní předpis
- f) vyjmutí implantabilních zdrav. prostředků
- g) další úkony stanovené zákonem o pohřebnictví

pitvy

- **patologicko-anatomické** - zjištění základní nemoci, dalších nemocí, komplikací, k ověření klinické diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení smrtí z chorobných příčin
 - poskytovatelé v oboru patologická anatomie
- **zdravotní** - zjištění příčiny smrti, objasnění dalších ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob, které zemřely mimo ZZ / v ZZ náhlým, neočekávaným, násilným úmrtím, včetně sebevraždy
 - poskytovatelé v oboru soudní lékařství
- **soudní** - při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem
 - poskytovatelé v oboru soudní lékařství
- **anatomické** - k výukovým účelům, věda a výzkum
 - určená pracoviště vybraných univerzitních vysokých škol

Patolog-anatom pitva vždy při úmrtí

- v souvislosti s těhotenstvím, porodem, potratem, umělým přerušením, šestinedělí
- u plodů z uměle přerušených těhotenství (genetická indikace)
- u dětí mrtvě narozených a zemřelých do 18 let věku
- při operaci, nechirurg. intervenčním výkonu, komplikace po operaci / intervenč. výkonu, při úvodu do anestézie
- odběr orgánu pro transplantaci, tkání, buněk, část těla pro výzkum, k výuce
- při klinic. hodnocení léčivého přípravku, klinic. zkouškách zdrav. prostř., užitím nezavedených metod
- při odběru orgánu za účelem transplantace, tkání, buněk
- nedostatečně objasněna příčina smrti, nemoci, komplikací, klinická dg

Výjimky stanoví zákona o zdravotních službách

M U N I

M E D